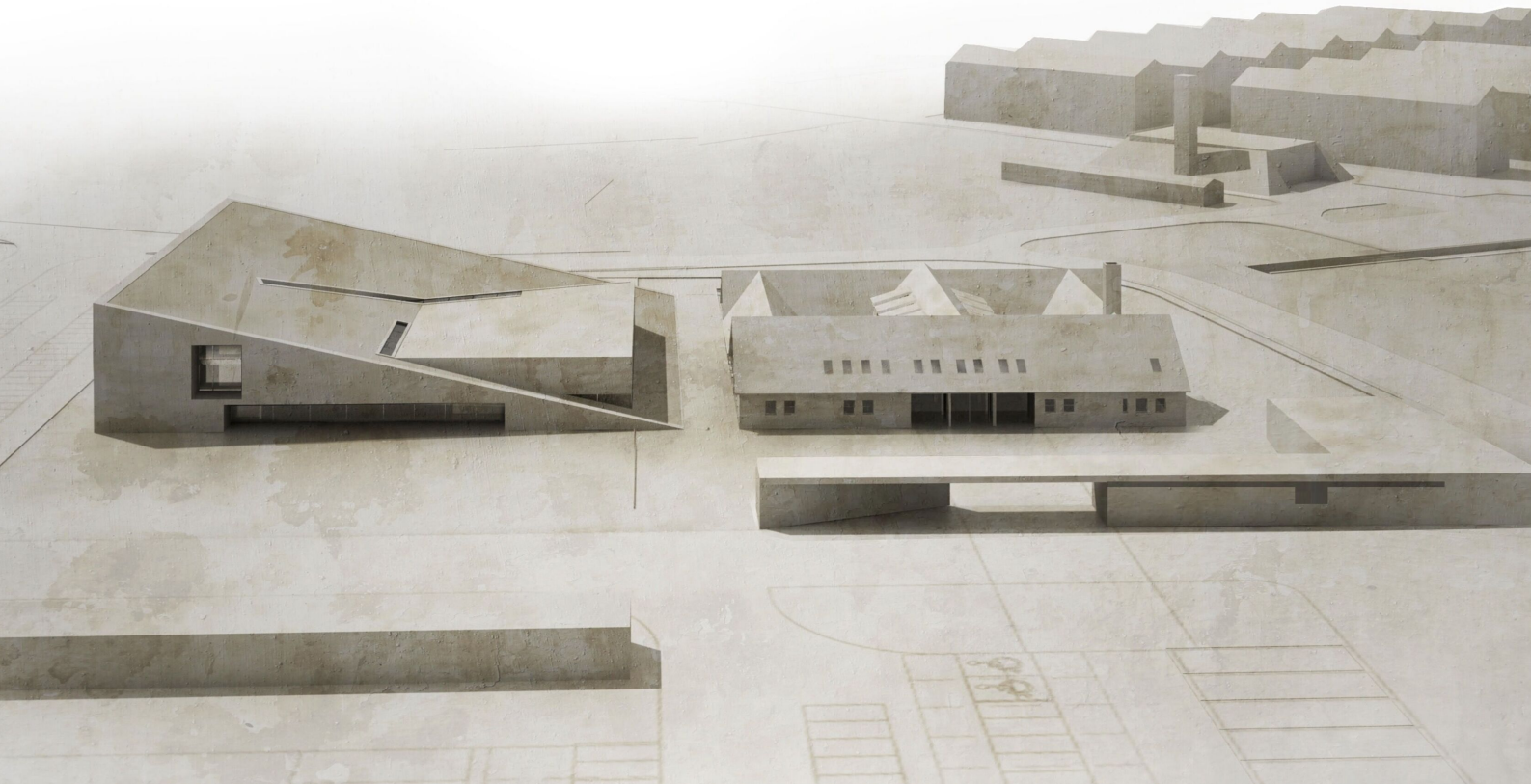

68 (05/2023)

MEMORIA

PAMIĘĆ • HISTORIA • EDUKACJA

NOWE CENTRUM OBSŁUGI ODWIEDZAJACYCH MIEJSCE PAMIĘCI AUSCHWITZ

"THE ZONE OF
INTEREST"
NAGRODZONY
W CANNES

BLUM /

CIEŚNIEWSKI.
A JEDNAK ŻYCIE

CYFROWE
ZWIEDZANIE

OŚWIĘCIMIA

80. ROCZNICA
ŚMIERCI
SZMULA

ZYGIELBOJMA

SPIS TREŚCI

"THE ZONE OF INTEREST"
NAGRODZONY W CANNES

NARODOWA KONFERENCJA
EDUKATORÓW W USHMM

NOWE CENTRUM OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH
MIEJSCE PAMIĘCI AUSCHWITZ

BLUM / CIEŚNIEWSKI.
A JEDNAK ŻYCIE

CYFROWE ZWIEDZANIE
OŚWIĘCIMIA

80. ROCZNICA ŚMIERCI
SZMULA ZYGIELBOJMA

NAUCZYCIELE I PRZYSZŁOŚĆ
EDUKACJI O HOLOKAUŚCIE

Zachęcam wszystkich do współpracy z nami. Prosimy o informacje i sygnały o wydarzeniach, projektach, publikacjach, wystawach, konferencjach czy badaniach, o których powinni dowiedzieć się nasi czytelnicy.

Nasz e-mail: memoria@auschwitz.org

Będziemy wdzięczni za promowanie miesięcznika w mediach społecznościowych.

Paweł Sawicki, Redaktor Naczelny

Wszystkie wydania: memoria.auschwitz.org

"THE ZONE OF INTEREST" NAGRODZONY W CANNES

Film "The Zone of Interest" w reżyserii i ze scenariuszem Jonathana Glazera opowiadający o rodzinnym życiu komendanta obozu Auschwitz otrzymał Grand Prix, a także nagrodę FIPRESCI na 76. festiwalu filmowym w Cannes. Obraz powstawał we współpracy z zespołem Muzeum Auschwitz.

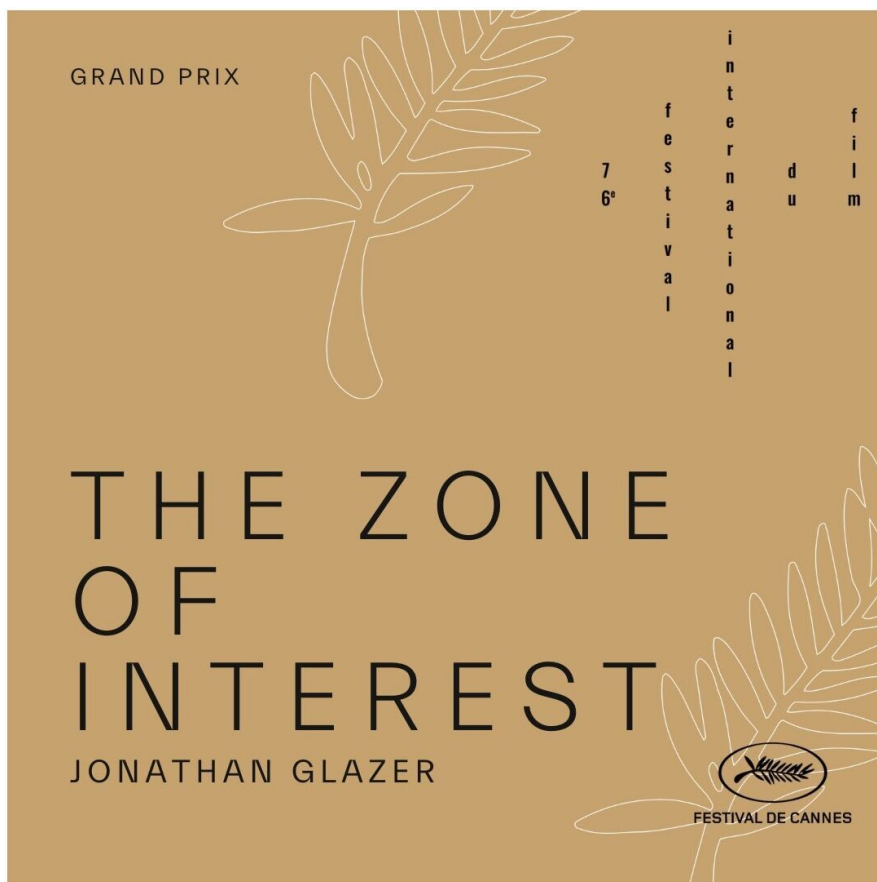
"The Zone of Interest" nawiązuje do głośnej powieści "Strefa interesów" Martina Amisa z 2014 roku opisującej miłość między esesmanem i żoną komendanta obozu koncentracyjnego.

Tytułowa Interessengebiet (strefa interesów) była obszarem wokół KL Auschwitz zarządzanym przez SS. Niemcy – chcąc uniemożliwić więźniom kontakt ze światem zewnętrznym i jednocześnie pozbyć się świadków swoich zbrodni – wysiedlili z tego terenu około 9 tys. mieszkańców.

Podczas spotkania z dziennikarzami, które towarzyszyło światowej premierze filmu,

Glazer opowiadał, że od dawna chciał stworzyć opowieść, której akcja rozgrywałaby się w podczas II wojny światowej. Przez dwa lata przeczytał wiele książek, ale punktem zwrotnym okazała się wizyta w Miejscu Pamięci Auschwitz. "Wtedy wciąż jeszcze nie byłem pewny, o czym dokładnie chcę opowiedzieć. Pamiętam, że dyrektor Piotr Cywiński zapytał mnie, jaki film zamierzam zrobić. Odpowiedziałem, że nie wiem i właśnie dlatego tu przyjechałem. Po tej wizycie moje myślenie o tym filmie zaczęło ewoluować" – wspominał.

Film powstał w głębokiej współpracy z Muzeum prowadzonej na różnych

NARODOWA KONFERENCJA EDUKATORÓW

Organizowana, by promować szczegółowe i wymowne nauczanie o Holokauście, Narodowa Konferencja Edukatorów Belfer to flagowe wydarzenie Amerykańskiego Muzeum i Miejsca Pamięci Holokaustu USHMM, adresowane do nauczycieli szkół średnich z całych Stanów Zjednoczonych. Odbędzie się ona w dniach 26-28 czerwca br.

Uczestników wydarzenia zachęcamy do angażowania się w prowadzone badania historyczne oraz tworzenia dobrych praktyk pedagogicznych. Edukatorzy odkrywają różne zasoby oraz uczą się, jak korzystać z nich podczas lekcji, znajdują nowe inspiracje oraz nawiązują kontakty z innymi nauczycielami zaangażowanymi w podobną działalność w całych Stanach Zjednoczonych i na świecie. Tegoroczna konferencja poświęcona jest dwóm zagadnieniom kluczowym w kontekście nauczania o Holokauście:

Nauczanie w oparciu o Dowody

W 50 krajach na sześciu kontynentach Muzeum prowadzi pilną akcję zbierania dowodów Holokaustu, zanim będzie za późno – dopóki z nadgryzionych zębem czasu dokumentów i artefaktów możemy jeszcze coś wyczytać i dopóki żyją ci, którzy mogą nieść świadectwo.

W ramach tegorocznej konferencji uczestnicy zaproszeni zostaną za kulisy obszernych zbiorów Muzeum, w miejsca

niedostępne dla osób postronnych, gdzie będą dzielić się opracowanymi przez siebie scenariuszami zajęć oraz strategiami edukacyjnymi.

Rola antysemityzmu podczas Holokaustu

W Stanach Zjednoczonych notowany jest drastyczny wzrost antysemickich incydentów, w których udział biorą zarówno politycy, sportowcy, przedstawiciele branży rozrywkowej czy mediów, jak i inne wpływowe osoby. Dochodzi do nich w świecie wirtualnym, jak również w przestrzeni publicznej, na przykład na moście w Los Angeles czy podczas meczu footballu między drużynami z college'ów na Florydzie – retoryka antysemicka przybiera na częstotliwości, wyrazności i sile.

Nauczyciele znajdują się na pierwszej linii frontu edukacji o antysemityzmie, a konferencja ta to dla nich źródło cennych materiałów i wsparcia.

Ocalona z Holokaustu Susan (Hilsenrath) Warsinger wypowie się na temat tego, jak

NOWE CENTRUM OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH Miejsce PAMIĘCI AUSCHWITZ

ZMIANA DOJAZDU I WEJŚCIA DO MUZEUM OD 15 CZERWCA 2023 r.

Od 15 czerwca odwiedzający Miejsce Pamięci Auschwitz będą korzystać z nowego Centrum Obsługi Odwiedzających, które znajdować się będzie przy ul. Więźniów Oświęcimia 55. W tym miejscu rozpoczynać się będzie zwiedzanie Muzeum. Odwiedzający przechodzić będą na teren Miejsca Pamięci oraz wracać do budynku po wizycie, osobnymi przejściami podziemnymi.

– Nowe Centrum Obsługi powstało w historycznych budynkach związanych z historią obozu, które tym samym stają się dostępne dla odwiedzających. Cała infrastruktura jest w pełni dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Część pomieszczeń przeznaczona została na potrzeby Międzynarodowego Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście. Utworzony został także punkt informacji o ofiarach niemieckiego nazistowskiego obozu Auschwitz – powiedział Andrzej Kacorzyc, dyrektor MCEAH.

W związku z utworzeniem centrum zmieni się droga dojazdu do Muzeum. Sugerujemy od 15 czerwca wjazd na ul. Więźniów Oświęcimia od strony ul. Legionów (DW 933)

Zobacz punkt dojazdu na mapie

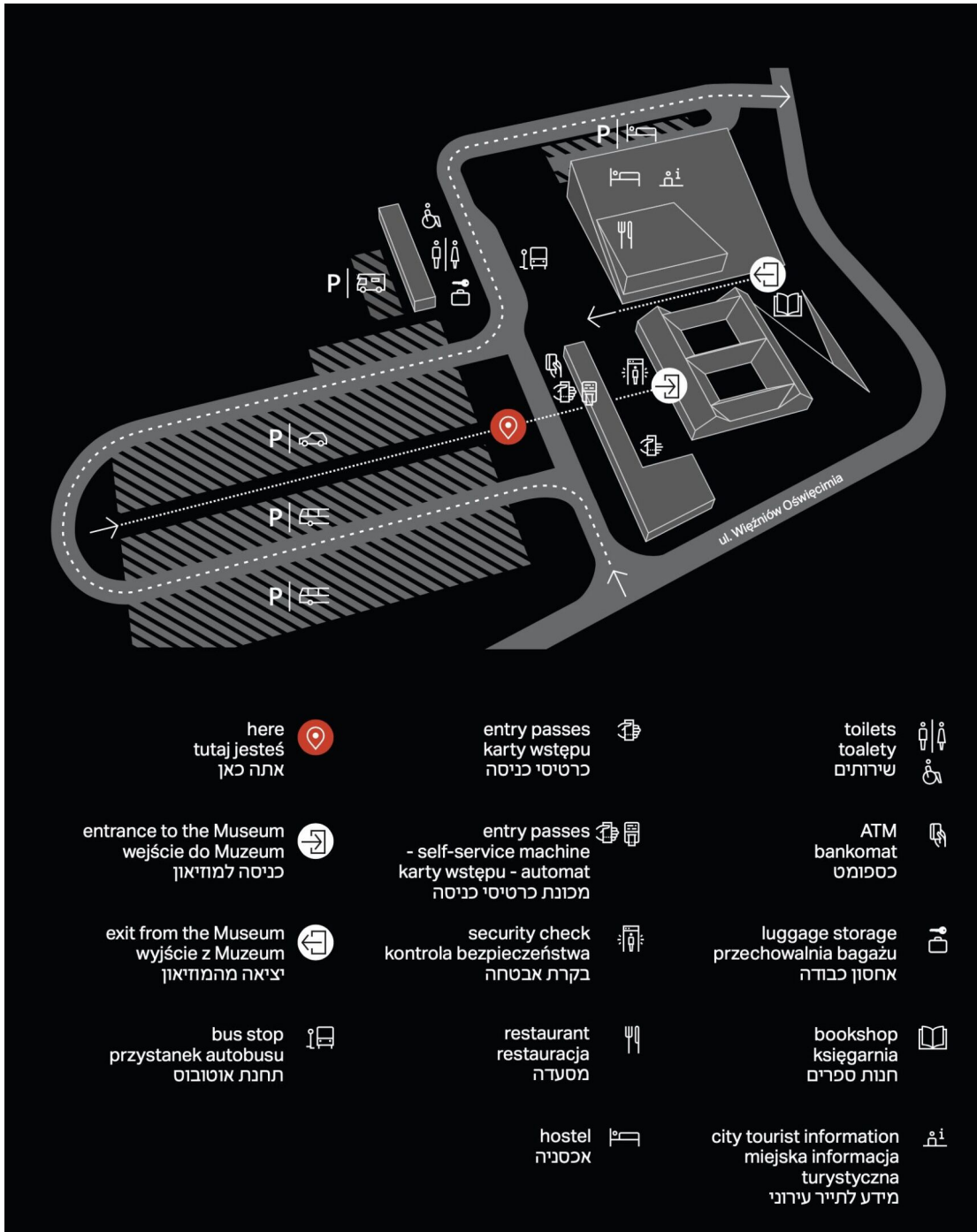
Koordynaty GPS:

50°01'47.2"N 19°12'17.3"E
50.029763, 19.204816

Nowe centrum powstało w bezpośredniej bliskości historycznego terenu byłego obozu. Całość projektu obejmuje budynek wejściowy, w którym znajdują się m.in.: księgarnia i przestrzeń usług gastronomicznych oraz parking dla autokarów i samochodów osobowych wraz z przechowalnią bagażu i toaletami. Zmodernizowana została także sala kinowa, gdzie odwiedzający mogą obejrzeć film wstępny.

Obok Centrum powstaje nowoczesny, trzypiętrowy hostel. Utworzona w ten sposób baza noclegowa zapewni w przyszłości zakwaterowanie wolontariuszom, praktykantom i osobom biorącym udział w dłuższych pobytach studyjnych, konferencjach czy seminariach.

Inwestycje te realizowane są ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego budżetu państwa w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, wsparciu

BLUM / CIEŚNIEWSKI. A JEDNAK ŻYCIE

Zapraszamy na wystawę izraelskiej malarki i graficzki Awivy Blum oraz polskiego malarza Wojciecha Cieśniewskiego. Ekspozycję będzie można obejrzeć w Muzeum Żydów Mazowieckich w Płocku, a jej współorganizatorami są Muzeum POLIN i Fundacja Wojciecha Cieśniewskiego.

Aviva Blum tworzy obrazy i grafiki w Jerozolimie, Wojciech Cieśniewski maluje obrazy w Warszawie. Choć dzieli ich dystans przestrzenny oraz różnica pokoleniowa, połączył ich niezwykle zbieg okoliczności, dzięki któremu możliwa stała się obecna wystawa. Opowiada ona o sile życia, jak również – o wielkiej mocy sztuki.

Ścieżki dwójki artystów zbiegły się w ubiegłym roku za sprawą wystawy malarstwa Cieśniewskiego zorganizowanej w Otwocku w ramach upamiętnienia 80. rocznicy zagłady otwockiego getta. Artysta pokazał tam obrazy z cyklu "A jednak życie", w których odwołuje się do fotografii dawnych żydowskich mieszkańców Otwocka. Wśród wystawionych prac była "Wiosna narodu 1948", oparta na zdjęciu trzech nastoletnich dziewcząt przebywających po wojnie w żydowskim domu dziecka w Otwocku. Okazało się, że jedną bohaterkę fotografii jest Aviva Blum, której matka, Luba Bielicka-Blum była kierowniczką otwockiego sierocińca. O wystawie Cieśniewskiego i o istnieniu obrazu inspirowanego jej tuż-powojennym zdjęciem artystka dowiedziała się z internetowej publikacji na temat wystawy. Tak doszło do jej spotkania z Cieśniewskim i zrodzenia się pomysłu wspólnej wystawy.

Blum i Cieśniewskiego dzieli pokoleniowy dystans i dlatego też zestawienie razem ich prac pozwala uchwycić różnicę artystycznych postaw świadków Zagłady i kolejnej, powojennej generacji. Aviva Blum po wojnie odcięła się od przeszłości i oddała się studiowaniu pejzażu w nowym kraju, transponując go na abstrakcyjne kompozycje

barw i form. Taki zwrot w stronę ekspresyjnej abstrakcji cechował wielu artystów ocalałych z Zagłady, mierzących się z trudnością znalezienia języka dla oddania swych przeżyć. Cieśniewski należy już do powojennego pokolenia, które zmagają się przede wszystkim z pamięcią, sięgając po ocalałe ślady, resztki fizyczności, czasem zawarte w fotografiach, czasem jedynie w aurze miejsca. W swoich onirycznych pracach, mieszających przeszłość z teraźniejszością i rzeczywistość ze snem, przywołuje zdarzenia z przeszłości i podejmuje "próby" dotknięcia doświadczeń, których nie potrafi zrozumieć.

Choć posługują się odmiennym językiem malarskim – Blum jest bliższa abstrakcji, Cieśniewski zaś figuracji, oboje malują przede wszystkim to, co czują. Aviva Blum, tworząc pejzaże, projektuje na nie swoje emocje; w jej krajobrazach czai się dramaturgia, napięcia, konflikty. Także Cieśniewski, patrząc na naturę, człowieka, historię, szuka przede wszystkim plastycznej formy dla swoich odczuć. Poszukując bezpośredniego przepływu emocji, maluje czasem przy zgaszonym świetle, w ciemności. Jego praktyką jest kilkukrotne wracanie do tego samego wątku, co ma na celu osiągnięcie lepszego malarskiego wyrazu.

Cieśniewskiego i Blum łączy również podobny stosunek do sztuki. Aviva Blum podkreśla, iż sztuka stała się dla niej sposobem ucieczki od straszliwych wspomnień i przestrzeni, w której mogła znaleźć spokój i ukojenie. Z równą powagą traktuje twórczość Cieśniewski, który sztukę

CIEŚNIEWSKI – A jednak życie

Wystawa
malarstwa
w 80. rocznicę
zagłady
otwockich
Żydów

19.08–
–16.09
2022

DOM PARAFII ŚW. WINCENTEGO À PAULO
OTWOCK | ul. Mikołaja Kopernika 1

CYFROWE ZWIEDZANIE OŚWIĘCIMIA

Muzeum Żydowskie w Oświęcimiu przygotowało projekt wirtualnego zwiedzania miasta. W jego ramach wyreżyserowano 25 filmów, dzięki którym można wyruszyć w podróż po wielowiekowej i wielokulturowej historii Oświęcimia. Cyfrowe zwiedzanie Oszipcina (jak nazywała miasto społeczność żydowska, która przed wojną stanowiła połowę mieszkańców) jest już dostępne w czterech wersjach językowych: po polsku, angielsku, niemiecku i ukraińsku.

- Przybliżamy dzieje Oświęcimia wszystkim osobom, chcącym lepiej poznać bogatą przeszłość miasta, które stało się symbolem Auschwitz i Holokaustu. Stąd stworzony przez nas projekt, w ramach którego zostały przygotowane niemal dwie godziny nagrań na temat najciekawszych miejsc, zabytków i pamiątek związanych z historią Oszipcina. Filmy zostały przygotowane w ciekawy i angażujący sposób, dzięki czemu mogą być także punktem wyjścia do dalszego zgłębiania dziejów miasta czy pracy edukacyjnej z uczniami, także w ramach przygotowań do wizyty w Miejscu Pamięci Auschwitz czy lekcji historii – mówi Tomasz Kuncewicz, dyrektor Muzeum Żydowskiego w Oświęcimiu i zachęca wszystkich zainteresowanych do korzystania z przygotowanych nagrań. Są one już dostępne na profilu muzeum w serwisie YouTube. Będą też publikowane w najbliższych miesiącach

w mediach społecznościowych Muzeum Żydowskiego.

W nagraniach biorą udział historycy i edukatorzy związani z Muzeum Żydowskim w Oświęcimiu. Dzięki nim można poznać ciekawostki związane z architekturą miasta, ale też biografie osób ważnych dla Polski i Oświęcimia. Wśród prezentowanych postaci jest chociażby wyjątkowa historia przyjaźni Marty Świdorskiej i Olgi Pressler (przedwojennych uczennic oświęcimskiego liceum) czy też wciąż szerzej nieznaną biografią Berka Joselewicza. Był on pułkownikiem wojska polskiego, polskim Żydem i patriotą, walczącym między innymi w powstaniu kościuszkowskim, wraz z stworzonym przez siebie pułkiem ochotników żydowskich oraz oficerem Legionów Polskich we Włoszech. Joselewicz jest także patronem oświęcimskiej ulicy, która przed II wojną światową nosiła nazwę

80. ROCZNICA ŚMIERCI SZMULA ZYGIELBOJMA

W Warszawie upamiętniono rocznicę śmierci Szmula Zygielbojma – członka polskiej Rady Narodowej w Londynie, który w nocy z 11 na 12 maja 1943 roku popełnił samobójstwo na znak protestu przeciwko obojętności świata wobec Zagłady.

Szmul Zygielbojm był działaczem politycznym, członkiem Centralnego Komitetu Bundu – socjalistycznej partii żydowskiej. W 1940 roku wyjechał do Brukseli, a później – przez Francję – do Stanów Zjednoczonych. W 1942 roku został mianowany członkiem Rady Narodowej RP w Londynie. Starał się zwrócić uwagę kluczowych polityków zachodnich na tragedię polskich Żydów w kraju okupowanym przez nazistowskie Niemcy. Po porażce powstania w getcie warszawskim, przekonany, że jego misja się nie udała, popełnił samobójstwo. Przed śmiercią napisał listy pożegnalne – do swojego brata Fajwela, przedstawicieli Bundu w Stanach Zjednoczonych oraz do władz emigracyjnych RP. W tym ostatnim powiedział:

„Milczeć nie mogę i żyć nie mogę, gdy giną resztki ludu żydowskiego w Polsce, którego reprezentantem jestem. Towarzysze moi w getcie warszawskim zginęli z bronią w ręku, w ostatnim porywie bohaterskim. Nie było mi dane zginąć tak jak oni, razem z nimi. Ale należę do nich, do ich grobów masowych [...]. Przez śmierć swą pragnę wyrazić najgłębszy protest przeciwko bezczynności, z jaką świat się przypatruje i pozwala lud żydowski wytępić”.

Uroczystości upamiętniające śmierć Szmula Zygielbojma odbyły się w Warszawie przy ul. Lewartowskiego, pod pomnikiem autorstwa Marka Moderaua. Hołd żydowskiemu politykowi złożyli m.in.: dyrektorka ŻiH Monika Krawczyk, przedstawiciele Muzeum Getta Warszawskiego, dyrektor ds. dyplomacji

publicznej Ambasady Izraela w Polsce Elena Lagutin, naczelny rabin Polski Michael Schudrich oraz przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej.

Podczas uroczystości Monika Krawczyk odczytała list Artura Zigelbauma, wnuka Szmula Zygielbojma:

„90 procent polskich Żydów zostało zamordowanych w Holokauście. Jestem potomkiem dwóch osób z tych ocalałych 10 procent.

Mój dziadek był przywódcą socjalistycznym z ramienia partii Bund w przedwojennej Polsce. Zasiadał w radach miejskich Łodzi i Warszawy. Później został powołany na członka warszawskiego Judenratu. Publicznie sprzeciwiał się utworzeniu getta w Warszawie, przez co groziło mu aresztowanie. Przywódcy Bundu próbowali wydostać go z Polski. W styczniu 1940 r., postępując się fałszywymi dokumentami, podróżował pociągiem przez nazistowskie Niemcy do Holandii, do której odmówiono mu wjazdu. Niemcy skatowali go na granicy i nakazali powrót. Tylko dzięki interwencji jego przyjaciela, Paula Spaaka, ministra spraw zagranicznych, udało mu się w końcu przedostać do Belgii. Dotarł do Brukseli. Następnie Przez Francję i Portugalię wyjechał do Stanów Zjednoczonych.

Od października do grudnia 1940 r. podróżował po USA z serią odczytów na temat tragicznej sytuacji Żydów pod okupacją niemiecką. Wciąż spotykał się z niedowierzaniem i opinią, że pomoc Żydom nie może odciągać uwagi od

NAUCZYCIELE I PRZYSZŁOŚĆ EDUKACJI O HOLOKAUŚCIE

Przekazywanie prawdy na temat Holokaustu oraz wydarzeń powiązanych z drugą wojną światową w atmosferze rosnącego antysemityzmu, rasizmu oraz dyskursu ekstremistycznego w Europie oraz poza jej granicami wiąże się z koniecznością prowadzenia trudnych rozmów na temat przeszłości, które wykraczają poza granice krajów.

Konieczność bronienia faktów przybrała na sile, a szczegółowe nauczanie o prawdzie stanowi jeden z najskuteczniejszych sposobów przeciwdziałania zniekształcaniu obrazu Holokaustu. Główną rolę odgrywają tu nauczyciele.

Chorwacka prezydencja Sojuszu IHRA stanowiła kontynuację międzynarodowej współpracy na poziomie regionalnym poprzez inicjowanie dialogu edukacyjnego pomiędzy krajami posiadającymi różne oraz niełatwe wspomnienia, stawiając nauczycieli na czele wysiłków podejmowanych na rzecz przeciwdziałania zniekształcaniu obrazu Holokaustu. Od 2015 roku w ramach programu *Holocaust as a Starting Point* (Holokaust jako punkt wyjścia) tworzonego przez francuskie muzeum i miejsce pamięci Mémorial de la Shoah, prowadzone są seminaria regionalne adresowane do nauczycieli szkół podstawowych i średnich z różnych krajów. Podjęto współpracę z różnymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz takimi organami, jak Agencja Edukacyjna i Szkolenia Nauczycieli ETTA, w ramach której seminaria zorganizowane zostały w Trieście we Włoszech oraz w Belgradzie w Serbii. Celem seminariów było promowanie kreatywnych sposobów nauczania oraz uczenia się o prawdziwej historii Holokaustu, co stanowi kluczową rolę w budowaniu wartości u współczesnej młodzieży.

Szóste forum dialogu, które odbyło się

w ramach programu *Holocaust as a Starting Point* poświęcone było sposobom nauczania oraz uczenia się o historycznej złożoności Holokaustu. Zostało zorganizowane przez Mémorial de la Shoah, Chorwacką Agencję Edukacyjną i Szkolenia Nauczycieli, Włoskie Ministerstwo Edukacji oraz Słoweński Instytut Edukacyjny. W dniach 29-31 marca 2023 roku w dialog zaangażowali się wykładowcy oraz gospodarze warsztatów, wraz z przedstawicielami wielu krajów, międzynarodowymi ekspertami, teoretykami i praktykami w zakresie edukacji o Holokauście, badań i upamiętnienia. W seminarium udział wzięło około 40 nauczycieli różnych przedmiotów ze szkół podstawowych i średnich.

W ramach dyskusji zgłębiano złożone historie, od przemocy politycznej po prace artystyczne związane z tematyką Holokaustu. Profesor Raoul Pupo z Uniwersytetu w Trieście poprowadził wykład pod tytułem „Od pory płomieni po porę masakry” poświęcony przejawom przemocy w rejonie północnego Adriatyku od czasów Wielkiej Wojny po kapitulację Włoch w 1943 roku. Valerija Turk-Presečki, nauczycielka z Chorwacji, poprowadziła warsztaty pod tytułem „Eva Fisher: Holokaust w kolorach”. Warsztaty kolejnej chorwackiej nauczycielki, Margarety Đorđić, dotyczyły wykorzystania filmu w edukacji o Holokauście i oparte były na obrazie „Il Giardino Dei Finzi-Contini” inspirowanym powieścią z 1962 roku o tym samym tytule. Uczestnicy mieli także możliwość

Hutinec z Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych z Zagrzebia zaprezentował tematykę polityki masowych morderstw na okupowanych terenach byłej Jugostawii. Milan Ristović z belgradzkiego Wydziału Filozofii naszkicował problematykę ucieczek żydowskich uchodźców w latach 1941-45. Seminarium stanowiło niezbędny element poszukiwania prawdy edukacyjnej dla Holokaustu, kładąc szczególnie nacisk na trudne historie z przeszłości.

Dialog na poziomie regionalnym dał mniej doświadczonym nauczycielom możliwość poznania konstruktywnych sposobów nauczania na temat Holokaustu. W oparciu o rekomendacje Sojuszu IHRA Loranda Miletić z Agencji Edukacyjnej i Szkolenia Nauczycieli ETTA poprowadziła warsztaty poświęcone edukacji o Holokaucie.

Kolejnemu tego typu spotkaniu przewodziły Biljana Ristić i Snežana Vuković z serbskiego Ministerstwa Edukacji, które wykorzystały biografię Cadika Danona w ramach sesji opartej na Ramach odniesienia Rady Europy dla kompetencji kultury demokratycznej w nauczaniu historii.

Seminarium nakreśliło także nowe zagadnienia edukacyjne, takie jak przemoc powiązana z pcią jako broń wojenna, jak również Holokaust w utworach literackich i fikcji literackiej, przywołując opowiadanie Bife Titanik autorstwa Ivo Andrića. Warsztaty poświęcone Holokaustowi w twórczości fikcyjnej poprowadził Marijo Kosović, nauczyciel z Zagrzebia. Na koniec wydarzenia Dejan Ristić, Dyrektor Muzeum Ludobójstwa w Belgradzie oraz Tomislav Dulić z Uniwersytetu w Uppsala, eksperci związani z tematyką obozu koncentracyjnego Jasenovac, przedstawili uświadamiającą prezentację poświęconą historii

MEMORIA

PAMIEĆ • HISTORIA • EDUKACJA

memoria.auschwitz.org

WYDAWCA

Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau

REDAKTOR NACZELNY

Paweł Sawicki

SEKRETARZ REDAKCJI

Agnieszka Juskowiak-Sawicka

REDAKCJA

Bartosz Bartyzel
Marek Lach
Łukasz Lipiński

KONTAKT

memoria@auschwitz.org

POWERED BY JOOMAG